



حکم فقهی برداشت عضو از فرد مبتلا به مرگ مغزی

پدیدآورنده (ها) : مشکوری، احمد

حوزه سلامت :: نشریه دانش سلامت و دین :: مرداد ۱۴۰۳ - شماره ۷۱

صفحات : از ۱۰ تا ۱۱

آدرس ثابت : <https://www.noormags.ir/view/fa/articlepage/2177464>

تاریخ دائلود : ۱۴۰۴/۰۹/۰۱

مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی (نور) جهت ارائه مجلات عرضه شده در پایگاه، مجوز لازم را از صاحبان مجلات، دریافت نموده است، بر این اساس همه حقوق مادی برآمده از ورود اطلاعات مقالات، مجلات و تألیفات موجود در پایگاه، متعلق به "مرکز نور" می باشد. بنابر این، هرگونه نشر و عرضه مقالات در قالب نوشتار و تصویر به صورت کاغذی و مانند آن، یا به صورت دیجیتالی که حاصل و بر گرفته از این پایگاه باشد، نیازمند کسب مجوز لازم، از صاحبان مجلات و مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی (نور) می باشد و تخلف از آن موجب پیگرد قانونی است. به منظور کسب اطلاعات بیشتر به صفحه [قوانین و مقررات](#) استفاده از پایگاه مجلات تخصصی نور مراجعه فرمائید.



- ضرورت به روز رسانی احکام دینی (اهدای عضو بیماران مرگ مغزی از منظر فقهی)
- بررسی نگرش پزشکان نسبت به اهدای عضو و میزان آگاهی از قوانین و مقررات و روند انجام آن در مرگ مغزی
- مشروعیت قطع اقدامات حمایتی از بیماران مبتلا به مرگ مغزی در فقه اهل سنت
- واکاوی فقهی خروج فرد مبتلا به کرونا از منزل و انتقال ویروس به دیگران
- آثار حقوقی واگذاری عضو انسان مرده یا مبتلا به مرگ مغزی
- تبیین فقهی ماده ۴۷ آیین نامه اجرای احکام کیفری در برداشت عضو از محکومان به اعدام
- تجارب خانواده های بیماران مرگ مغزی از ارتباط و آشنایی با خانواده و فرد گیرنده عضو
- پژوهشی فقهی پیرامون پیوند اعضاء در اشخاص مبتلا به مرگ مغزی
- بررسی امکان سنجی ایجاد مرگ مغزی به عنوان اعدام (با بهره گیری از آوره های فقه و حقوق اسلامی و پزشکی با هدف اهدای عضو مجرمان)
- وجوب اهداء عضو بیماران مرگ مغزی از نظر فقهی

حکم فقهی برداشت عضو از فرد مبتلا به مرگ مغزی

احمد مشکوری^۱

چکیده:

جواز یا عدم جواز برداشت عضو از فرد مبتلا به مرگ مغزی تابع چند مساله است اول این که فرد را زنده بدانیم یا مرده؟ دوم این که برداشت و پیوند عضو از فرد زنده یا جسد را مجاز بدانیم یا خیر؟ سوم این که رضایت و وصیت خود فرد برای برداشت عضو را نافذ و قابل اجرا بدانیم یا خیر؟ چهارم این که رضایت اطرافیان فرد را نافذ و موثر بدانیم یا خیر؟ پنجم این که برداشت عضو چه تاثیری بر سرنوشت فرد مبتلا به مرگ مغزی خواهد داشت؟ و در نهایت ششم این که اگر در نهایت نتیجه این شد که برداشت عضو مجاز است، باید بینیم برداشت چه اعضایی مجاز و چه اعضایی غیر مجاز است؟

کلیدواژه‌ها: مرگ مغزی - پیوند اعضا - برداشت عضو - حکم شرعی

در شماره‌های پیشین تعریف مرگ مغزی و زنده یا مرده دانستن فرد مبتلا به مرگ مغزی و به دنبال آن مجاز یا غیر مجاز بودن جدا کردن دستگاههای کمک تنفسی و ... از فرد بررسی شد. در این شماره به بررسی مجاز یا غیر مجاز بودن برداشت عضو پیوندی از فرد مبتلا به مرگ مغزی خواهیم پرداخت.

باید توجه داشت که یکی از مهمترین مسائل در بحث مرگ مغزی، مساله برداشت یا عدم برداشت عضو از آن

است چرا که همانگونه که در شماره های پیشین گفته شد یکی از برجسته ترین ویژگیهای فرد مبتلا به مرگ مغزی این است که منبع بسیار مناسبی برای برداشت عضو پیوندی است چرا که تنها مغز او دچار مرگ شده است و سایر اعضا، در صورت انجام مراقبتهای لازم تا مدتها زنده و سالم می مانند و برای پیوند زدن به بیماران بسیار مناسب هستند.

جواز یا عدم جواز برداشت عضو از فرد مبتلا به مرگ مغزی تابع چند مساله است اول این که فرد را زنده بدانیم یا مرده؟ دوم این که برداشت و پیوند عضو از فرد زنده یا جسد را مجاز بدانیم یا خیر؟ سوم این که رضایت و وصیت خود فرد برای برداشت عضو را نافذ و قابل اجرا بدانیم یا خیر؟ چهارم این که رضایت اطرافیان فرد را نافذ و موثر بدانیم یا خیر؟ پنجم این که برداشت عضو چه تاثیری بر سرنوشت فرد مبتلا به مرگ مغزی خواهد داشت؟ و در نهایت ششم این که اگر در نهایت نتیجه این شد که برداشت عضو مجاز است، باید بینیم برداشت چه اعضایی مجاز و چه اعضایی غیر مجاز است؟

مرور مختصر نظر مراجع تقلید

فتوای آیت الله سیستانی (دامتله)

کسی از نظر مغزی مرده است در حالی که قلب و ریه او هرچند به کمک دستگاه وظیفه خود را انجام می دهند میت شمرده نمی شود و قطع اعضای او برای الحاق به زنده به هیچ وجه جایز نیست (سیستانی، ۱۳۹۳).

فتوای آیت الله تبریزی (رحمته)

استفاده از اعضای مسلمان جایز نیست و از کافر مانعی ندارد، و الله العالم. (تبریزی، ۱۳۷۸)

فتوای آیت الله بهجت (رحمته)

تا از تمام جهات نمرده اند، میت نیستند و باید به آنها رسیدگی شود. (بهجت، ۱۴۲۸ق)

فتوای آیت الله وحید خراسانی (دامتله)

کسی که دچار مرگ مغزی شده، مرده به حساب نمی آید لذا اهداء اعضای او به دیگری جایز نیست. (تارنمای انهار)

فتوای آیت الله صافی گلپایگانی (رحمته)

ج. اگر سبب تسریع در مرگ یا شدت بیماری او

۱. گروه فلسفه و اخلاق سلامت، دانشکده سلامت و دین، دانشگاه علوم پزشکی قم، قم، ایران. a.mashkouri@gmail.com

می شود جائز نیست و بدون آن هم چون کسب اجازه از بیمار ممکن نیست جائز نمی باشد. والله العالم. (صافی گلپایگانی، ۱۴۱۵ق)

فتوای آیت الله صانعی رحمته الله علیه

- قطع اعضای او برای پیوند فی نفسه با توجه به مساله اجازه اولیا و وصیت جایز است چون نه برای او ضرری دارد و نه خلاف احترام است... (صانعی، ۱۳۸۰)

فتوای آیت الله مکارم شیرازی رحمته الله علیه

برداشتن اجزاء کسی که مبتلا به مرگ مغزی شده است بر دو قسم است. بعضی از اعضا موجب تسریع در مرگ نمی شود مانند برداشتن یک کلیه و یا برداشتن چشم و امثال آن. این قسم اگر ضرورت باشد یقیناً بلا اشکال است و الا جایز نیست زیرا مثله کردن بدن مسلمان و وارد کردن جراحت به آن حتی اگر مرده باشد جایز نمی باشد. اما گاه موجب تسریع در مرگ می شود مانند برداشتن قلب. این هنگامی جایز می شود که مصلحت مهمتری در کار باشد. (تارنمای مدرسه فقهات) برداشتن بعضی از اعضای بدن آنها، در صورتی که حفظ جان مسلمانی متوقف بر آن باشد مانعی ندارد؛ (مکارم شیرازی، ۱۳۹۱، ص ۱۱۴)

فتوای آیت الله خامنه ای رحمته الله علیه

ج- اگر استفاده از اعضای بدن بیمارانی که در سؤال توصیف شده اند برای معالجه بیماران دیگر، باعث تسریع در مرگ و قطع حیات آنان شود، جایز نیست، در غیر این صورت اگر عمل مزبور با اذن قبلی وی صورت بگیرد و یا نجات نفس محترمی متوقف بر آن عضو مورد نیاز باشد، اشکال ندارد. (خامنه ای، ۱۳۹۵)

فتوای آیت الله فاضل لنکرانی رحمته الله علیه

اگر استفاده از اعضای بدن بیمارانی که مبتلا به مرگ مغزی شده اند برای معالجه بیماران دیگر باعث تسریع در مرگ و قطع حیات آنان شود، جایز نیست. (فاضل لنکرانی، ۱۳۸۵)

تحلیل مختصر فتاوی مراجع تقلید

از فتوای آیت الله سیستانی و آیت الله وحید خراسانی چنین برمی آید که ایشان مرگ مغزی را معادل مرگ نمی دانند یعنی فرد مبتلا به مرگ مغزی هنوز زنده است پس برداشت عضو از او جایز نیست. نظر آیت الله تبریزی هم علاوه بر مرده ندانستن فرد مرگ مغزی، ناظر به مجاز ندانستن برداشتن عضو از مسلمان

اگر استفاده از اعضای بدن بیمارانی که در سؤال توصیف شده اند برای معالجه بیماران دیگر، باعث تسریع در مرگ و قطع حیات آنان شود، جایز نیست، در غیر این صورت اگر عمل مزبور با اذن قبلی وی صورت بگیرد و یا نجات نفس محترمی متوقف بر آن عضو مورد نیاز باشد، اشکال ندارد

(و جواز برداشت از کافر) هم هست. از نظر آیت الله صافی گلپایگانی و آیت الله خامنه ای می توان چنین برداشت کرد که ایشان نیز فرد مرگ مغزی را مرده نمی دانند ولی از عبارت «اگر باعث تسریع مرگ می شود» می توان چنین برداشت کرد که ظاهراً تشخیص امر به متخصص موضوع یعنی پزشک معالج سپرده شده باشد گرچه آیت الله صافی گلپایگانی نیز مانند آیت الله تبریزی در نهایت برداشت عضو را کلاً غیر مجاز دانسته اند. در این میان نظر آیت الله مکارم شیرازی و صانعی بر مجاز بودن برداشتن عضو به صورت کلی (جز در موارد مثله شدن) فرد است.

منابع:

- سیستانی، سیدعلی. توضیح المسائل. ۱۳۹۳. ص. ۵۷۵.
- تبریزی، جواد. استفتانات جدید. قم: سرور، ۱۳۷۸. ص. ۴۶۹. جلد ۱.
- بهجت، محمدتقی. استفتانات آیت ا... بهجت. قم: دفتر آیت ا... بهجت، ۱۴۲۸. ق. ص. ۱۹۳. جلد ۲.
- وحید خراسانی، حسین. فتاوی آیت الله العظمی وحید خراسانی (مدظله). تارنمای انهار. [http://portal.anhar.ir/] = gsc.tab # ۱۵۷۳۲ / node
- صافی گلپایگانی، لطف الله استفتانات پزشکی. قم: دارالقرآن الکریم، ۱۴۱۵. ق. ص. ۵۵.
- صانعی، یوسف. استفتانات پزشکی. قم: میثم تمار، ۱۳۸۰. ص. ۱۲۰.
- قابل دستیابی در تارنمای مدرسه فقهات. مکارم شیرازی. [http://www.eshia.ir/feqh/archive/text/makarem/mostahdese-006/706h/]
- مکارم شیرازی، ناصر و علیان نژادی دامغانی، ابوالقاسم. احکام پزشکی. قم: امام علی ابن ابی طالب، ۱۳۹۱. ص. ۱۱۴.
- خامنه ای، سیدعلی. احکام پزشکی. تهران: فقه روز، ۱۳۹۵. ص. ۴۷.
- فاضل لنکرانی، محمد و خدادادی، غلامحسین. احکام پزشکان و بیماران. قم: مرکز فقهی ائمه اطهار علیهم السلام، ۱۳۸۵. ص. ۱۴۸.